

— et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

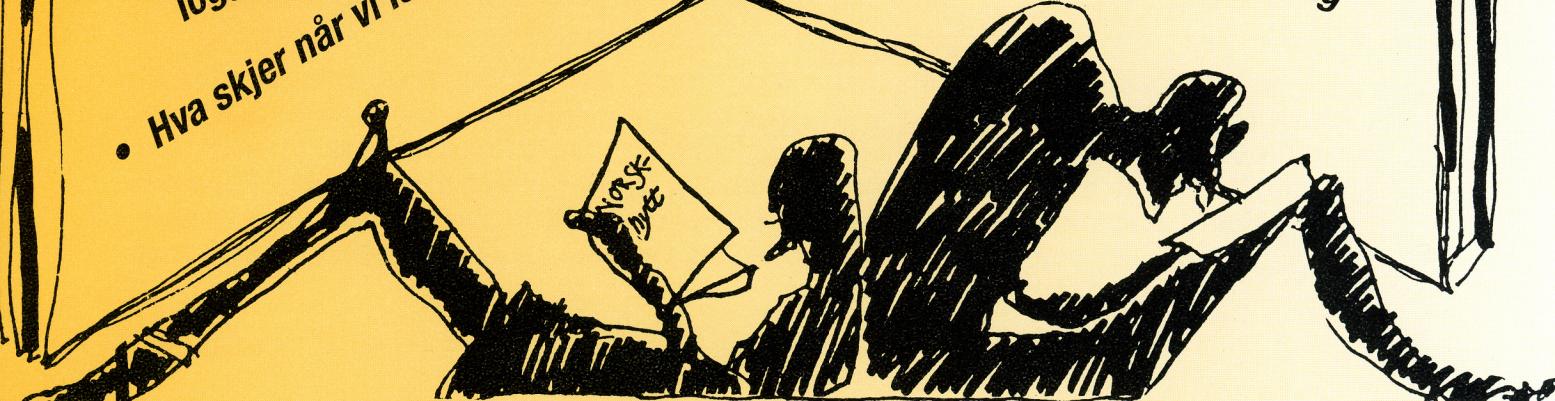
Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Praktiser de nye avgangsprøveformene
Bygg opp et metaordførerråd
- Juleklippedit
- «Eksamen skal prøve mer enn
enkeltferdigheter»
- Hva kreves i muntlig norsk?
Vis fram kriteriene
- Skolens og elevenes valg,
loggskriving
- Hva skjer når vi leser?

- Et dikt skal leses som et
kjærlighetsbrev
- Gi elevene flere ord
- Fortell – start midt i fortellinga
- Norskryss - nynorsk
- Norskryss - bokmål
- Tentamen i norsk
- Syng og skriv: Dansk gjestesang

25
år

Norsknytt har fått egen internettseite
www.norsknytt.no

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENTE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

**Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER**

E-post: post@norsknytt.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 926 82405 – 74 08 02 92

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 390,- PR. ÅR.

NR 4 - 1999 (83)

NOVEMBER

25. ÅRGANG

Praktiser de nye avgangsprøveformene

Elevene må få god tid til å gjøre seg kjent med de nye avgangsprøveformene som for første gang skal brukes ved eksamen i mai i år 2000. Flere eksemploppeloppgaver er sendt til skolene fra Eksamenssekretariatet (SUE). (I Norsknytt presenterte vi eksempler på langsvaroppgaver i forrige nummer og har også med et sett i dette nummer. Å bringe eksempel på teksthefteprøven kan vi ikke, det vil bli for plasskrevende.)

I et skriv til skolene fra SUE datert 15. september 1999 (informasjon SUE/Gr. 99-004) slåes det fast at "fra og med år 2000 er det ikke lenger aktuelt å arrangere muntlig prøve uten forberedelsestid". Her blir det også gjort rede for hvilke modeller som er aktuelle for avvikling av den muntlige avgansprøven i år 2000. Et karakteristisk trekk ved L97 er oppgradering av muntlig norsk. Dette nummer av Norsknytt bringer en god del stoff om muntlig aktiviteter, særlig har vi lagt vekt på presentere varierte høytlesningsformer.

"Det som honoreres i livet, skal også honoreres til ekamen," sa lederen for SUE, Georg Matthiesen, i et foredrag om elevvurdering. "Livets oppgaver må bringes inn i skolen. Men i den daglige undervisninga skal fortsatt enkeltferdigheter drilles," understreket Matthiesen. Referat av foredraget står på side 4.

Bygg opp et metaordforråd

"Dei (elevane) skal utforske korleis det munnelge og skriftlege språket blir brukt og er oppbygd og slik lære nyttige omgrep for å snakke om språk." L97 s. 121)

Elevene må over tid stimuleres til å bygge opp et metaordforråd. Når vi lærer grammatikk, lærer vi språket om språket. Gjennom sjangerlæra får vi kjennskap til språket om litteraturen. Slike metafaglige kunnskaper er grunnleggende nødvendige for samtaler og drøftinger om norskfaglige emner. L97 krever at egenvurdering skal inngå som en del av undervisninga. Uten et allsidig metaordforråd er en slik vurdering umulig. -Mitt språk er mine tankers grenser, er det sagt. Dette utsagnet gjelder også på metaordfeltet.

Kryssordvinnere 3 – 1999

Nynorsk

Johannes Rindal jr., 10B, Dovre ungdomsskole, 2660 Dombås
Andreas Gram, 7., Sjøholt skule, 6240 Ørskog
Torunn Lutro, 8A, Kinsarvik ungdomsskule, 5780 Kinsarvik
Ranveig Liff, 9. kl. Brekken skole, 7461 Røros

Bokmål

Nils Jørgen Selbekk, 8B, Lundamo ungdomsskole, 7231 Lundamo
Signe Kårstad, 9A, Gjesdal ungdomsskole, 4330 Ålgård
Peder Gartland, 7., Harran oppvekstsenter, 7870 Grong
Marita Olsen, 10A, Jevnaker ungdomsskole, 3520 Jevnaker

Vi takker for kryssordløsninger. Velkommen med nye brev.

Finn ord om emner – Lag ordkjeder

Ordene i kjeden bindes sammen ved at siste bokstav i det første ordet er den samme som første i det andre ordet osv. Lag kjeden så lange som mulig.

- a) Forleng denne ordkjeden med egenskapsord (adjektiv) om en person.
Kjekk - kjedelig - glad -
- b) Forleng kjeden med virderingsord (adjektiv) om bøker.
Lettlest - tam -
- c) Forleng kjeden med vurderingsord (adjektiv) om mat.
Harsk - kald -
- d) Forleng kjeden med ord om været.
Lummert - tåket -

LAG ORDKJEDER OM FORFATTERE OG BOKTITLER

- a) Lag forfattereordkjeden så lang som mulig.
Bjerke - Egner -
- b) Lag boktittelkjeden så lang som mulig.
«Onkel Toms hytte» - «En glad gutt» -

LAG ORDKJEDER MED ORD SOM HAR MED BØKER Å GJØRE.

Bibliotek - katalog -

LAG ORDKJEDE OM KLÆR

Forleng denne ordkjeden med egenskapsord (adjektiv) om klær.
Triste - elegante -

Tema: Jul

Klippedikt

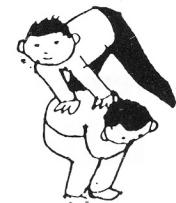
Jule-«diktet» eller julemontasjen nedenfor kan gi mange tanker og assosiasjoner og kan være et godt grunnlagsmateriale for en ytring eller en klassesamtale om moderne julefering.

Diktet kan også inspirere elevene til selv å utforme fargerike «klippedikt» om andre

emner. I aviser og ukeblad fins det råmateriale i rikt utvalg, til fars- og mordsdagsdikt, sportsdikt, bokdikt, motedikt (klær), underholdningsdikt (kino- og teaterannonser m.m.), tenåringsdikt, salg- og kjøpedikt m.m.

«Eksamenssekretariatet, Georg Matthiesen, i et foredrag da 171 lærere var samlet til et kurs i vurdering på Snåsa i høst.

Dette sa lederen i Eksamenssekretariatet, Georg Matthiesen, i et foredrag da 171 lærere var samlet til et kurs i vurdering på Snåsa i høst.

Avgangsprøvene

– Det er først når avgangsprøvene kommer at lærerne tydelig ser hva L97 inneholder og krever, sa Matthiesen. Det er ikke bare kunnskaper som skal utfordres ved eksamen. Avgangsprøvene skal prøve mer enn enkeltferdigheter. Også prosessegenskaper som samarbeid, selvstendighet, sosiale egenskaper, sortering, drøfting og vurdering skal prøves. Elevene skal utfordres på en bred kompetanse. Oppgavene skal være virkelighetsnære, og ligne på livets utfordringer. Skolen skal ruste elevene til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre. Dette understrekkes i den generelle del av læreplanen. Det som honoreres i livet, skal også honoreres til eksamen.

Forberedelsestid

Når en skal gå til et viktig arbeid, er det nødvendig å kjenne oppdraget. Det er en menneskerett. Derfor må elevene få forberedelsestid før viktige prøver. Dette virker utfordrende på den aktive elev. Muntlig eksamen kan også foregå i grupper eller i en dialog. Samtaler eller dialoger kan innøves og sluttføres på eksamen. Man vurderer evne til å utnytte hjelpebidrag, evne til å hente kunnskaper, gode samarbeidsevner over året.

Enkeltferdigheter skal fortsatt drilles

Underveis i undervisninga må gjerne delferdigheter som glosepugging, tegnsetting og rettskriving drilles. En fotballspiller trener også på enkeltferdigheter mellom kampene. Når kampene spilles, tar spillerne hele registeret i bruk!

Elevene skal stille spørsmålene

– Frøken, du veit jo svaret på alle spørsmålene du stiller, sa Pippi. Hun trivdes ikke i skolen. Hun ville stille spørsmålene selv. – Elevene kan stille like vettige spørsmål som lærerne sa Matthiesen. Det er et faktum at elevene innhenter flere kunnskaper utenfor skolen enn i skolen. Skolen må hjelpe elevene med å binde sammen, ordne de kunnskapene de har. Den beste attesten til eksamen kan få, er utsagn som: – Jeg lærte noe under eksamen. En eksamen er mer enn å tømme seg for kunnskaper. Trening i å finne, sortere og bruke kunnskapene må være en viktig del av en prøve.

Ikke rette, men rattlede

Matthiesen raljerte over uttrykket rette som lærere bruker til overmål. Lærerne snakker om rettemot, rettepenn, rettestol osv. Lærerne skal bruke mer tid på rattledning, kommentering, vurdering. Lærerne skal legge til rette for prosesser, for par/gruppesamtaler, prøve seg på andre ideer og sluttføre på selvstendig vis. «Stor er den som veit. Større er den som veit kor ein skal leite for å finne.»

Elevens læringskompetanse

er sentral i reformen. Denne kompetansen slutter ikke med skolen. Eleven må selv stille spørsmål, selv undres, også i prøvesituasjonen. Stoff skal avle nye spørsmål. Vi skal få fram aktive, vurderende elever. Lærerne må venne seg av med å snu bunken, i alle fall nå i reformtida. Lærernes rolle begrenses til å administrere, lede, inspirere, det er elevens rolle som utvides.

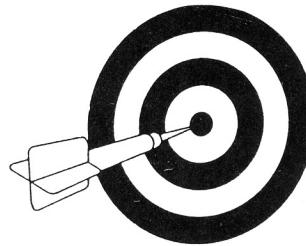
Det fuskes for lite i skolen

– Det er alt for lite fusk i skolen, sa Matthiesen. Elevene må oppmuntres til å stjele opplysninger fra hverandre. De må deretter sortere og vurdere og gjøre stoffet til sitt eget. Det er viktig å lære elevene at de må notere og oppgi kilder, særlig i prosjektarbeid. «Skriver man av etter en, er det fusk. Skriver man av etter flere, er det forskning.»

Livets oppgaver må bringes inn i skolen. Kunnskapene må være redskapene, ikke målet. Grønn penn må brukes for å vise elevene hva de mestrer.

Hva kreves i muntlig norsk?

Vis fram kriteriene

Et av de karakteristiske trekk ved L97 er oppvurdering av muntlig norsk. Elevene skal som kjent, få egen karakter i norsk muntlig. (I tidligere tider har vi også gitt elevene karakter i norsk muntlig. Sjeldent ble denne karakteren gitt ut fra elevenes muntlige ferdigheter. Det vanlige var at elevene fikk skriftlige prøver i norskfaglig stoff. På grunnlag av prestasjonene i slike prøver ble den muntlig karakteren satt. Da kunne det skje at en elev som ikke hadde åpnet munnen i timene, fikk beste karakter i muntlig.)

Skriv kriteriene på plakater

Det kan gjerne settes opp kriterier for hva som kreves i de sentrale muntlig sjangerne på plakater i klassen. Når elevene for eksempel skal holde foredrag, ser både foredragsholderen og medelevene hvilke elementære krav som stilles til et godt foredrag, til høytlesning m.m.. Disse kravene legges så til grunn når prestasjonene skal vurderes av medelever og lærer.

Noen av de nye norskbøkene lister helt konkret opp kriterier for vurdering av de sentrale muntlige sjangrene. I "Norsk i tiende" (Aschehoug) for eksempel, er noen kriterier for vurdering av sjangrene muntlig fortelling, høytlesning, debattinnlegg og framføring av fagstoff satt opp. Disse listene er ment som starthjelp når elevene selv skal utarbeide lister og gi respons til medelevene.

Internett gir metodisk hjelp

På internett fins det mye stoff som både elever og lærere kan ha nytte av i norskfaget. På adressen <http://www.storyarts.no> kan vi lese oss til tips og råd om arbeidet med muntlige aktiviteter, særlig om muntlige fortellinger. Ellers fungerer lærerveiledningene til de mange nye norskverkene som nødvendige vitaminpillere for norsklærere som arbeider etter ny læreplan.

Her er eksempel på et skjema som det kan være praktisk å bruke når elevene skal vurdere et foredrag. Klassen må drøfte og eventuelt revidere slike skjemaer før de brukes.

Foredragholderens navn: _____

Foredragets tittel: _____

Vurder disse punktene:	Gi poeng fra 1 - 5
1 Innhold (interessant, lærte noe nytt) 2 Disposisjon (oversiktlig, naturlig oppbyggning) 3 Språket (lett å forstå, variert, flyttende) 4 Stemmen (klar, tydelig, styrke, tempo) 5 Kontakt med tilhørerne (god blikkontakt) 6 Opptreden (rolig, naturlige bevegelser)	
Poengsum	

Skolens og elevenes valg – loggskriving

Norsknytt har i tidligere nummer presentert stoff om skolens og elevenes valg (SOEV). Vi har fått mange forespørslar i tilknytning til dette stoffet. Derfor bringer vi SOEV-stoff også i dette nummer.

Skolens og elevenes valg (SOEV) er et nytt fag i grunnskolen. Faget som er en modernisering av det gamle valgfaget, skal omfatte 1,33 time per uke. Rammene for hva elevenes kan bruke denne drøye uketimen til, er meget vide. Skriftlige tilbakemeldinger fra elevene er viktig i SOEV. Derfor er SOEV sentral også i norskfaget.

I Norsknytt nr. 3 - 1997 gjorde vi rede for hvordan SOEV ble praktisert ved Høknes ungdomsskole i skoleåret 1997-98. Vi presenterte også et rapportskjema for SOEV som elevene brukte.

Vi har erfart at den litt omfattende rapportskrivinga ble vanskelig for en god del av elevene, særlig for åttendeklassingene. For å gjøre den skriftlige tilbakemenldinga enklere, har vi nå utstyrt elevene med ei lita loggbok som de kan ha i lomma. Nå kan de skrive loggen på aktivitetsstedet for SOEV. På indre omslagsside i denne boka limer elevene inn noen enkle regler for loggskriving. Eksempel på et slikt «regelark» står nederst på denne siden. Et eksempel på en del av en elevlogg står nederst på side 7.

Rapportene et bevis for oppfyllelse av kontrakt

Vi ser loggene som et konkret bevis for at elevene oppfyller den kontrakten de har inngått med skolen om SOEV-aktivitet. Det ligger i sakens natur at loggene kan utformes på mange ulike måter. Hovedsaken er at elevene på en grei og oversiktlig måte gjør rede for sin SOEV-syssel. Vurderingene og refleksjonene kommer forhåpentlig etter hvert. En av de foresatte skal underskrive loggen. På den måten trekkes heimen aktivt inn i elevens skolearbeid slik som skolens formålsparagraf foreskriver. ("Skolen skal --- legge vinn på å skape gode samarbeidsformer mellom --- skole og heim.")

Skolens og elevenes valg (SOEV)

LOGGSKRIVING

Loggen skal inneholde

- * Dato
- * Litt om aktiviteten
- * Hvor lang tid aktiviteten tok
- * Dine refleksjoner

Nederst på hver side summerer du timene som du til nå har brukt i elevenes valg. Du trenger minimum 40 timer i løpet av skoleåret, dvs. litt mer enn en time per uke.

Når loggen leveres til kontroll, skal foresattes underskrift være med.

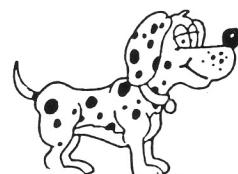
Datoer for innlevering 1999-2000:
22.9., 6.10., 27.10., 10.11., 24.11.,
15.12., 19.1., 2.2., 16.2., 9.3., 23.3.,
13.4., 27.4., 18.5.

SOEV er skolens største fag

Ikke noe annet fag involverer så mange personer over en lengre tidsperiode som SOEV. Gjennom SOEV har hver enkelt elev regelmessig faglig kontakt med minst en person utenfor skolen.

- * SOEV bidrar til å knytte bånd
  - mellom skole og heim
  - mellom skole og næringsliv
  - mellom skole og foreningsliv
  - mellom generasjonene

Elevene lærer å observere og å gi uttrykk for det de observerer. Dette skjer på formelt vis ved å gi skriftlige og muntlige tilbakemeldinger. På mer uformelt vis skjer det ved samtaler med medelever, foresatte og andre.

Skolens og elevenes valg

ORIENTERING OM ELEVENES VALG

En skoleuke på ungdomstrinnet har som kjent 30 timer. En av disse timene kan ifølge den nye læreplanen (L97) brukes til elevenes valg. Denne timen kan elevene selv bestemme innholdet i. De skal sysle med noe de har glede av. Elevene bestemmer også når de vil utføre aktiviteten sin.

RAMMENE ER VIDE

Rammene for hva elevene kan velge er vide. Aktivitetene kan være lagsarbeid, hobbyvirksomhet, sosialt betont arbeid, yrkestreningsm.m.

Her er noen eksempler på sysler som elever har valgt: Ballett, korsang, kaninstell, matlaging, hestestell, broderi, vektløfting, fotball, hundredressur, 4H, pianospill, fjøsstell, drama-gruppe, undervannsrugby, butikkarbeid, potetdyrkning, friidrett.

Et krav til aktiviteten er at det må være utvikling i den. Elever som velger sesongbetonte aktiviteter som ski, fotball o.l. kan ha flere sysler i løpet av et skoleår. Elevene kan skrive en søknad til klasseforstander om å slå sammen noen uketimer og gjøre en storinnsats for eksempel en gang per måned.

LOGG MED ATTESTASJON

ELEVLOGG MED ATTESTASJON
Elevene må knytte til seg en voksen kontaktperson som har tilsyn med aktiviteten. Det kan være en idrettstrener, spillelærer, fritidsleder eller en av elevens foresatte. Elevene skal skrive en logg om aktiviteten sin. En av elevens foresatte skal skrive under (attestere) hver logg. Klasseforstanderen setter opp innleveringsfrister for loggene.

Glemming av logg gir "glemmestreker" som kan føre til nedsatt ordenskarakter.

Elever som ikke finner en aktivitet, møter på skolen en time per uke og deltar i et arbeid som skolen velger for eleven, skolens valg.

Vi har lest orienteringen om elevenes valg.

sted

dato

---

foresattes underskrift

---

elevens underskrift

Eksempel på del av logg

Om aktivitetens:

Denne gangen laget jeg fårikål. Jeg startet med å skjære en hodekål i terninger. Etterpå tok jeg en pakke ferdig oppdelt kjøtt og la lagvis kål og kjøtt, kål og kjøtt. Jeg strødde på litt hvetemel mellom lagene for å få jevning. Deretter hadde jeg hellepepper og vann oppi. Til slutt stod fårikålen og koka i ca. 2 timer.

Så ble det et hyggelig måltid, for jeg fikk mye skryt for god mat. Fatter'n som er min rettleder i kokkefaget, slurpet godt under måltidet. Det er et utmerket tegn på at han liker maten. Nå kan jeg å lage fårkål, som visstnok er kåret til Norges nasjonalrett.

Hva skjer når vi leser?

Hva er det egentlig som skjer når vi leser? Mange tror at øynene vandrer rolig fra ord til ord bortover linjen, at de flytter seg ned til starten av neste linje og fortsetter likeens der osv.

Slik er det ikke. Nei, øynene fungerer som et flyttbart fotoapparat som raskt "tar bilder" av større eller mindre deler av teksten på linjen. Hele tiden flytter de seg rykkvis fram over teksten. Bare når de "tar bilder", **fikserer**, står de stille. I disse korte øyeblikkene **leser** vi. Mens øynene flytter seg langs linjen eller nedover på siden, ser vi ingenting. En god leser ser flere ord, kanskje hele linjen i hver fiksering. Han har trent opp sin emne til å **lese i fraser**, dvs. han knytter sammen de ordene som hører i hop.

(Dersom en brått slukker lyset mens en person leser høyt, vil denne personen, dersom han er en god leser, fortsette å lese noen ord etter at det er blitt mørkt i rommet.)

En utrenet leser lar øynene stoppe ved hvert ord, han leser ikke i fraser. Denne leseren får en svært langsom lesertakt. Han utnytter ikke den muligheten øynene har til å lese i hurtige rykk. Dermed blir teksten opphakket, og det blir vanskelig å oppfatte innholdet. Når leseren er kommet til slutten av linjen, har han glemt hva som stod i begynnelsen. Ofte går også øynene tilbake til det han nettopp leste, for han vil se nærmere på et vanskelig ord eller et fremmedord som han ikke fikk med seg den første gangen han leste teksten.

OPPGAVER

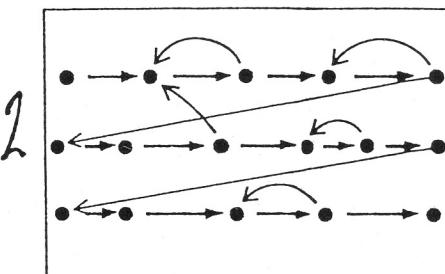
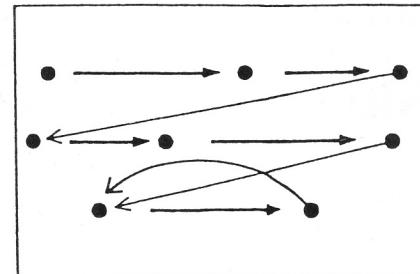
A De to illustrasjonene på denne siden viser på en forenklet måten hvordan to elever leser samme tekst. Studer illustasjonene, og svar på oppgavene.

- 1 Punktene markerer fikseringer. Forklar hva en fiksering er.
- 2 Hva betyr de vannrette pilene?
- 3 Hva skal de diagonale pilene illustrere?
- 4 Hva betyr de krumme pilene?
- 5 Ved hjelp av illustrasjonene skal du sammenligne leser 1 og leser 2. Forklar hvorfor den ene må være en mye bedre leser enn den andre.
- 6 Hva må den utrenede leseren arbeide med for at leseteknikken hans skal bli bedre? Forklar.

B Dersom du skal få mening i en tekst når du leser, må du raskt se hvilke ord som hører sammen. Skriv av teksten nedenfor og sett klammer under de ordene som hører sammen.

Når hun leste tenkte hun nesten alltid på andre ting. Rett som det var tenkte hun at hun stod i en klesbutikk. Der hang det vakre klær overalt. Hun så for seg en badedrakt. Da var tankene hennes på badestranda der bølgene slo innover den kvitthvite stranda. Hun så for seg fargerike parasoller og hørte glade stemmer. "Du må koncentrere deg om teksten," sa hun til seg selv. Etter at hun hadde øvd seg på det en tid, gikk det bedre med lesingen. Hun syntes arbeidet med leksene gikk bedre, og det hele ble mer interessant.

Hvor har du satt klammene? Sammenlign det du har gjort med det de andre i klassen har utført. Diskuter leseteknikker.

Et dikt må leses som et kjærighetsbrev

Et dikt må leses som et kjærighetsbrev. Ofte er det mellom linjene at det viktigste blir sagt.

Når vi blir engasjert av diktet, bygger vi inn våre egne tanker. Vi flytter inn i den virkeligheten som vi kjenner oss igjen i og blir meddiktere. I diktet møter vi oss selv og andre.

Men vi får ingenting gratis når vi leser dikt. Vi må bruke fantasien og tankene våre om vi vil ha utbytte av diktlesningen. Vi må legge følelser inn i ordene og prøve å lure mest mulig innhold ut av de få ordene som et dikt ofte består av.

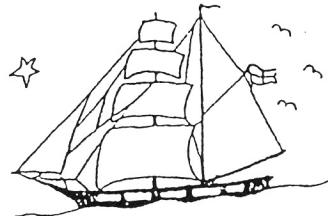
Å lese dikt er å sortere. Det kan hende at det bare er en liten del av diktet som taler til oss.

Diktet er innholdsrikt

Det kan ligge svært mye innhold i et kort dikt. Les dette haiku-diktet. Hvilken historie ser du for deg?

En stille høstlig aften
minnes jeg fjerne år.
Mors dempede stemme.
Fars langsomme skritt.

Les flere haiku-dikt side 12.

Hva er typisk for dikt?

Slik svarer elever:

- * Linjene er kortere enn i andre sjangre. Ofte er diktet oppdelt i flere vers.
- * Diktet har et mer personlig innhold enn andre tekster.
Ordet jeg blir brukt ofte.
- * Diktet krever at vi leser det langsomt, ofte med pauser slik at vi får tenke. Det ligger mange tanker i få ord.
- * Diktene kan ha rim og rytme noe som gjør at de blir gode å lese.
- * I diktet finner vi ofte andre ord enn i vanlig tekst.
Ett ord kan bety flere ting.
- * I diktet sies det mye med få ord.
- * Diktet forteller ofte om følelser og viser oss livet på en annen måte enn andre sjangerer gjør.
- * Mange dikt har et eventyrlig og fantastisk innhold.
- * I diktet finner vi spesielle språklige bilder og sammenligninger.
- * Mange dikt kan synges.
- * Klangen i ordene og rytmens i verset er med på å få fram innholdet i diktet.

Diskuter punktene ovenfor i klassen. Hvilke punkt er de viktigste, synes dere?

Ikke glem bildene i læreboka og antologier

Bildene i lærebøkene beriker tekstene

I lærebøker og litteraturantologier fins det vanligvis et rikt utvalg av bilder av forskjellig salg. En del av disse er illustrasjoner som er laget spesielt til de forskjellige tekstene. Andre er kunstverk av norske og utenlandske kunstnere som er satt inn i bøkene for å «anslå tonen», for å fungere som en «overskrift» ved innledninger til nye kapitler o.l. Alle bildene er selvsagt satt inn for å berike boka og utdype tekstene. Til sammen bidrar bildene til å gjøre boka vakker og innbydende for leserne.

Ofte glemmer vi å se på og fordype oss i bildestoffet i bøkene. Bildene bare står der, og vi hopper ofte over dem. Gjør elevene oppmerksom på bildene! Motiver dem til å studere bildene på en aktiv måte. Gjennom spørsmål og samtale kan opplevelsen av både bilder og tekst bli rikere.

Nedenfor har vi foreslått en rekke spørsmål som kan brukes i klassesamtale om bilder – eller når elevene studerer bilder i grupper eller individuelt. Selvsagt passer ikke alle disse oppgavene til alle bildene. Her, som ellers, må læreren velge ut stoff som passer.

Elevene må først og fremst få fordype seg i innholdet i bildet og gjerne tegne selv. De forskjellige teknikkene som kunstneren bruker når hun/han lager bildene, må vi også snakke om, men det må ikke bli hovedsaken når elevene skal gjøres bedre kjent med bildene.

A. TENK OG UNDERSØK

1. Hva vil bildekunstneren fortelle oss med dette bildet, tror du?
2. Forteller bildet om nåtida, fortida eller framtida? Grunngi svaret ditt.
3. Foreslå en høvelig bildetittel. (Dersom bildet allerede har en tittel, bør du si om du synes den passer eller ikke. Grunngi dine synspunkter.)
4. Synes du bildet passer til teksten som det står til? Grunngi svaret.

B. SE OG LET – ETTER HOVEDPUNKTER I BILDET

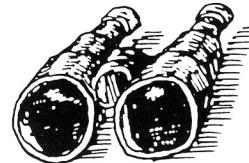
- 1a. Hvem/hva er hovedmotiv på bildet?
(mennesker, dyr, ting, natur)
- b. Hvordan ser hovedmotivet ut? Forklar!
- 2a. Hva hender på bildet?
  - b. Når hender det? (Årstdid, spesiell dag, tid på døgnet osv.)
  - c. Hvor hender det? (Land, landsdel, by/land, sjø/land osv.)
  - d. Hvorledes hender det?
  - e. Hvorfor hender det?
3. Hva har hendt tidligere?
- 4a. Hva kommer til å hende?
  - b. Hvilke følger vil det få?

C. SE OG LET – ETTER DETALJER I BILDET

1. Hva ser du i bildets

- a. forgrunn?
- b. sentrum?
- c. bakgrunn?
- d. høyre halvdel?
- e. venstre halvdel?

(Ved detaljstudier kan det være nyttig at elevene lager seg en «detektivlupe» av kartong, dvs. de klipper ut et felt i et kartongstykke. Ved hjelp av «lupen» kan bestemte deler av bildet innsirkles. Dette gjør det enklere å se og studere detaljer.)

2a. Hvilke bipersoner eller biting fins på bildet?

- b. Beskriv disse.

D. HVA SLAGS BILDE ER DETTE?

(Foto, tegning, maleri, trykk, radering, litografi osv.)

E. LAG SPØRSMÅL

Lag spørsmål som har tilknytning til bildet. Still spørsmålene til klassekamera-tene dine.

F. TEGN

- 1. Tegn situasjonen før eller etter bildesituasjonen – om det passer.
- 2. Tegn din egen illustrasjon til teksten.

STUDER FORSIDA PÅ BOKA!

Bokomslaget er bokas «ansikt». Det er utbytterikt å samtale om det i klassen slik at elevene blir godt kjent med det. La elevene skrive noen ord om hvilke forventninger omslaget, som består av tittel, bokstavtyper og forsidebilde, til sammen skaper.

Etter at boka er lest, tas notatene om bokomslaget fram igjen, slik at klassen nå kan drøfte om forventningene som forsida ga, ble innfridd. Passet forsida til innholdet i boka? Forklar i tilfelle hvem personen(e) på forsida er og hva du ellers ser der. Hva syns du om tittelen? Begrunn svaret ditt.

Kanskje ble noen inspirert til å lage en ny forside med en annen tittel? Sett igang, lag et forslag! En slik forsidedrøfting kan gi fin innlevelse og nyttige kunnskaper om bøker.

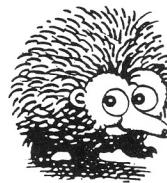
SNAKK OM BILDER OG HVA DE FORTELLER OSS

Emner som er knyttet til bildelezing og studier av bilder går igjen i alle klasse-trinn. Når det gjelder arbeid med bilder, skal norsklærerne samarbeide med lærere i andre fag.

Huset mitt har brunne ned.
No kan eg alltid
sjå på månen

Haiku-dikt

– tankevekkende minipoesi

Vi vil unne flest mulig gleden av å bli kjent med en nokså spesiell form for diktning, haikudiktinga.

En kort innføring

HAIKU er en japansk diktform med to, tre eller fire linjer. Hvert dikt skal inneholde et ord som binder diktet til en årstid (kigo). Årstida kan nevnes ved navn med en fugl, et dyr, en blomst, et insekt, en måne m.m. som er typisk for årstida. (Kirsebæblomst, høstmåne). En tid etter 2. verdenskrig ble også Hiroshima brukt som kigo i en mengde haiku. Basho (f. 1644) regnes som «far» for den nyere form for HAIKU-dikting.

I haust og måneskin
går vi saman heim
Eg
og min skugge

Utpå marka står ein mann
bøygd over ein blome
Kva skal han
med sitt lange sverd?

Soppen
som ber døden i seg
Like vakker
som eg trudde

Doggdråper
ditt andlet
i alle

Vinterens første snø
Gjennom det kvite drev
kviskrar våren

Også for loppene
må natta falle lang
og einsam

I natt
gjekk ein mann framom
spelande på fløyte
Våren –

Han understreker at et haikudikt skal uttrykke livsvisdom ved å skildre enkle hendinger.
«Eit dikt eig den djupaste sanning einast når det er like einfelt som eit barns ord», sier en annen japansk dikter, Mutshohito.

Det usagte

En haiku-poets oppgave er å gi leseren et tankekorn, som en håper vil slå rot og finne vekstmuligheter i leserens sinn. Det usagte er alltid det viktigste i en haiku. Hver enkelt leser kan derfor, ut fra sin forutsetning, bygge sitt tenkemønster på dikterns tankekorn.

HAIKU – diktinga er populær

Haiku er en meget populær diktform i Japan. Det utgis tallrike HAIKU-tidsskrifter, avisene har HAIKU-spalter, det finnes haiku-klubber m.m.

Alle japanere med respekt for seg selv, skriver før eller siden en haiku. Ordene i dette haiku fra 1700-tallet gjelder også i dag:

*Månen bryt fram
Tru nokon sit
utan pennen i hand
i kveld?*

Hvilket av haikudiktene på denne siden likte du best? Les diktet for klassen og si hvilke tanker diktet ga deg.

På internett fins det mye stoff om haikudikting, blant annet på denne adressen:
<http://www.toyomasu.com/haiku/haiku-n.html>

MAGNETORD-DIKT

«Bare jeg tenker på et ord kommer flere ord —»

Slik begynner et dikt av den danske dikteren Vagn Steen. Diktet minner oss om at når vi tenker på et ord, dukker fort flere ord opp i tankene. «Startordet» virker som en ordmagnet, det trekker flere ord til seg. Vi får en tankerekke.

Slik assosiasjonsvirksomhet er spennende fantasiarbeid. En tanke trekker andre tanker med seg. Vi er i gang med å dikte. Vanskeligere behøver det ikke å være.

En tankerekke kan bli utgangspunkt for et dikt, ei fortelling, et hørespill, et eventyr, et essay – eller en av de mange andre sjangrene som står til vår rådighet.

MAGNETORD-DIKT

Det er enkelt å skrive dikt med utgangspunkt i et magnetord. I diktene nedenfor var magnetordene jordbær og deretter spøkelseshus.

Assosiasjonsvirksomheten kan gjerne foregå i grupper. Assosiasjonene blir ofte rikere når flere samarbeider enn når enkeltpersoner skal få til et resultat. Dessuten er assosiasjonslek en lystbetont gruppeaktivitet.

Når ordrekken (diktråstoffet) er kommet på papiret, kan gjerne diktskrivingen foregå som individuelt arbeid. Med et eksemplerdikt som mønster, er oppbygningen av diktet gitt. Skrivingen blir en form for etterdikting der nye ord settes inn i det ferdige mønstret. Diktet skal helst munne ut i en personlig erfaring.

Her følger et par magnetord-dikt laget etter «Bare jeg tenker på et ord»-mønstret.

*Bare jeg tenker på jordbær
Bare jeg tenker på et ord
kommer flere ord*

*Bare jeg tenker på jordbær
kommer blåbær
kommer solbær
kommer stikkelsbær
kommer rips

kommer en hel baug med bær
som sukres
puttes i plastposer
stables i fryseboksen*

*Så kan jeg kose meg
med sot og saftig sommer
i kalde vinterkvelder*

AL.

*Bare jeg tenker på spøkelseshus
Bare jeg tenker på et ord
kommer flere ord*

*Bare jeg tenker på spøkelseshus
kommer mørke loft
kommer ulende vind
kommer blafrrende gardiner
kommer knirkende dører
kommer slamrende vinduer

kommer grøss og gru
i kilometervis*

*Slik at det kan krible
ilende og deilig
i magen og langs ryggraden
når jeg ligger trygt under dyna
og leser grøssbøkene mine*

J.

Gi elevene flere ord

Å berike elevene med ord er en overordnet aktivitet i all undervisning. Vi tenker ved hjelp av ord. Når ord mangler, blir verden liten. Plakatene LÆR NYE ORD og ORDBERIKELSE kan danne utgangspunkt for samtaler om arbeidet med ordforrådet. Vi understreker at litteraturlesing også alltid må stå meget sentralt i arbeidet med utviding av ordorrådet.

Ordbrikelse

Alle som snakker eller skriver, leter etter høvelige ord. Til og med dikterne, som er «ordekspertene», er stadig på jakt etter ord.

Den som lett kan finne de riktige ordene, har et stort forsprang på de fleste områder her i livet. Nedenfor finner du noen utsagn om ord. Les utsagnene.

- Ordforrådet bidrar mer enn noe annet til et menneskes framgang i livet.
- Jo flere ord du kan, desto lettere kan du forstå andres tanker og tenke selv.
- Den som ikke øker sitt ordforråd, risikerer å bli innstengt i en trang verden.
- Menneskenes viktigste oppfinnelse er ordet.
- Vanligvis tjener personer med stort ordforråd mer penger enn de som har et lite forråd av ord.

Diskuter utsagnene. Hvilket utsagn er du mest enig i? Er du uenig i noe som er sagt i utsagnene? Begrunn svarene dine.

Lag emneord-samlinger

Når klassen skal skrive om et emne, kan det være nyttig å lage ei ordsamling som har tilknytning til dette emnet.

La klassen foreslå emneord. Orda skrives på tavla. Som regel blir tavla fort fullskrevet. Under arbeidet kan det oppstå nyttige diskusjoner om hva enkelte ord betyr. Ei slik ordsamling kan være til god hjelp for de elevene som har problemer med å komme i gang med skrivinga.

Eksempel på ei ordsamling med gladord står her til høgre.

Lær nye ord!

Lytt-les-lær-lek-øv-bruk-metoden

1. Lytt nøye til hvordan ord brukes.

Spør eller slå opp i ordboka dersom du ikke forstår hva et ord betyr. Se nøye på hvordan ordet uttales og skrives.

2. Les mye.

Finn ut ved hjelp av sammenhengen hva ordet betyr. Les så mange slags litteratur som mulig. Når du støter på ukjente ord, kan du gjerne lese dem høyt og tydelig mange ganger, slik at du blir godt kjent med dem.

3. Lær deg å bruke ordlister og andre oppslagsverk effektivt.

Alfabryvetet må du kunne. Alle vanlige forkortelser i ordlistene må du kunne utenat.

4. Lek med ord.

Løs ordoppgaver, kryssord o.l. Lær rim og regler utenat. Dikt selv.

5. Øv deg i å dele opp lengre ord i mindre deler.

Da skjønner du lettere hva ordene betyr.

6. Bruk de nye ordene du lærer.

Når du bruker ordene flittig i skrift og tale, setter de deg raskt fast i hukommelsen.

Diskuter disse rådene. Hvilket råd synes du er viktigst?

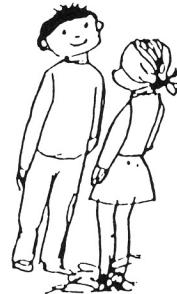
Skriv om glede. Det kan eksempelvis være glede over heim og nærmiljø, over bestemte personer, kjæresten og venner, over dyr og natur, over hobbyer og fritidssysler fra blomsterdyrkning og handarbeid til svømming, fotball, lesing og spilling. Ja, det fins vel ikke grenser for hva vi kan glede oss over. Skriv om det.

Her serverer vi en samling med gladord du kanskje får bruk for når du skal skrive.

fornøyd	(glede)strålende	munter
tilfreds	jublende	overgitt, -stadig, - strømmende
blid	lykkelig	freidig
i godt	lykksalig	fro
humør/lag/lune	kisteglad	lettet
(vel)oppdagt	sjeldeglad	sogfri, -lös
begeistret	kipen	ubekymret
henrykt	kåt	
oppromt, -stemt	livlig	
ellevill	lystig	
frydefull	løssluppen	

Muntlig framføring — noen øvingssituasjoner:

Ta ordet i klassen

Svært mange elever, en undersøkelse viser at hele 90 prosent, synes det er vanskelig og ubehagelig eller nærmest uoverkommerlig å snakke i sin egen klasse. Storparten av disse er redde for å dumme seg ut overfor kameratene, noen kjenner seg også sjenerete for læreren.

Det er ingen lett oppgave å bedre taleferdigheten og styrke motet slik at elevene oftere tør ta ordet i klassen. Det viktigste av alt må være å gi elevene en *språklig selvtillit*. Ordforrådet må utvides, noe litteraturlesingene kan bidra til. Dersom situasjonen kan bli slik i skolen at det er mulig å arbeide med *små* grupper i større grad enn nå, ville det være meget gunstig for de muntlige discipliner.

I startfasen kan en del *lekepregte aktiviteter* som krever snakking, være nyttig. Her er noen forslag.

1. Beskriv et halvt bilde

Her kreves en del bilder, gjerne prospektkort. Disse klippes over på midten (i høyere klassetrinn kan bildet deles i tre biter). Hver elev får sin bilde-del.

Elevene får i oppgave, etter tur, å beskrive sin bildedel. Alle må lytte til alle. Når alle har gitt sin beskrivelse, skal elevene så fort som mulig finne fram til bildehalvdelen som hører sammen med deres egen del. Denne aktiviteten passer best i mindre grupper.

2. Lag assosiasjonskjede

Her skal ordfantasien og kombinasjonsevnen øves med utgangspunkt i et assosiasjonsord.

Forslag til startord: JORDBÆR.

Læreren spør første elev: «Hva ser du for deg når du hører ordet JORDBÆR?» Svar: «RØDFARGE». Neste elev assosierer rødfarge med ordet ROSER osv. Slik fortsetter assosiasjons-leken til alle har funnet et ord. Artig er det med god fart på leken.

Tegn — etter beskrivelse

Elevene arbeider i par. Hvert par får et bilde, et prospektkort eller en kunstproduksjon. En elev forteller om motivet. Den andre, som ikke ser bildet, *tegner* etter den muntlige beskrivelsen.

4. Høytlesing — parvis

Læreren finner fram til litteratur som hører for høytlesing. To og to elever leser for hverandre. Her aktiviseres halvparten av klassen med høytlesing samtidig. Alle har noen som hører på. Elever som vanligvis vegrer seg mot å lese høyt i klassen setter pris på denne formen for høytlesing.

5. Les høyt sammen

Kor-lesing har en gunstig sosial virkning. Svake lesere kan delta uten frykt for å dumme seg ut. Fin stemmebrukøving er det også.

Denne opplesingsformen kan også varieres med solo- eller duo-partier og hører da godt som underholdningsinnslag ved foreldremøte e.l.

(Andre Bjerkes moro-dikt PYRAMIDEN egner seg blant mange andre godt som opplesingsnummer for flere stemmer).

Høytlesing er verdifullt, men varier metodene

Høytlesing er en verdifull aktivitet på mange vis. Alle har sikkert opplevd den positive og engasjerende atmosfæren som en vellykket høytlesingsstund skaper. Når voksne forteller fra sin skoletid, trekker de påfallende ofte spesielle høytlesingstimer fram som minnerike opplevelser.

Gjennom god opplesing av verdifull litteratur får elevene del i en fellesopplevelse som bidrar til å utvikle samhold og skape en trygg sosial atmosfære.

Gjennom høytlesingen får også læreren et godt inntrykk av elevenes leseutvikling, innholdsoppfatning, ordforståelse, evne til å artikulere m.m.

Mangler som avsløres under høytlesingen, bør undersøkes nærmere med tanke på at elevene kanskje har behov for spesiell hjelp.

Varier høytlesingen

"- lese på ulike måtar for ulike formål." (s. 122)

Det er viktig at læreren i samarbeid med klassen utnytter de mulighetene som fins i det lesestoffet klassen arbeider med, slik at en kan få mest mulig variasjon i måten å presentere tekстene på. Sololesing, rollelesing, veksellesing, talekor, bruk av lydeffekter, utnytting av kassettspiller og skiftprosjektør kan nevnes som eksempler i denne sammenheng.

Videre kan det noen ganger passe å lese bare innledningen til en tekst høyt i klassen. (Læreren eller noen elever som har forberedt seg, kan stå for opplesingen.) Når klassen er ført inn i handlingen, opplyser en om sidetallet hvor elevene kan finne fortsettelsen og selv lese stille videre. På den måten er det blant annet lettere for de svake leserne å komme i gang med lesingen.

Dikt kan en for eksempel arbeide med på følgende måte: En elev får i opgave å forberede høytlesing av et dikt. Han eller hun leser diktet i klassen. Elevene får i oppdrag å notere noe de liker i diktet. Det kan være et ord, et uttrykk eller kanskje en hel setning. Deretter sier elevene fram det de har merket seg.

På denne måten får diktet større mulighet for å «erobre» klasserommet, og elevene får et mer aktivt forhold til innholdet. Kanskje noen av dem også får lyst til å skrive en personlig kommentar til diktet? På samme måte kan vi selvsagt arbeide også med tekster innen andre sjanger.

Opplesing av litterære tekster bør være forberedt

Læreren bør legge undervisningen slik til rette at elevene så ofte som mulig får slippe til med høytlesing. To viktige punkter må en imidlertid være oppmerksom på i denne sammenheng:

1. All høytlesing bør være forberedt.

Det er sagt at det er voldtekta mot litteratur å slippe en uforberedt og urutinert leser løs på litterær tekst. Hakkete og famlende opplesing og radbrekking av tekster er ikke egnet til å skape glede og interesse for litteratur.

2. Elevene må få lese tekster som er nye for klassen.

Gleden ved å lese en tekst for klassen er selvsagt mye større for oppleseren når han vet at teksten er ny for klassen.

Også gleden ved å lytte er vanligvis langt større når det som leses, er nytt og spennende. (Her må det skytes inn at barn i før- og småskolealderen ofte har glede av å høre kjent stoff om igjen. Også på ungdomsskoletrinnet kan spesielle tekster med fordel gjentas. Dette gjelder i første rekke dikt.)

Forberedt høytlesing

Når læreren velger ut tekster til høytlesing, bør hun fortrinnsvis ta slike hun vet engasjerer elevene. Tekstene bør være forholdsvis lett å lese. Eventuelle vanskelige ord bør forklares før lesingen tar til. Men ordforklaringen må begrenses til det aller nødvendigste. Det er lytteopplevelsen som skal stå i sentrum nå. (En skal forøvrig være oppmerksom på at det er lettere å forstå vanskelige ord i en tekst som leses høyt på en god måte, enn tilsvarende ord når teksten leses stille.)

Klassehøytlesing - forberedelsesarbeid

Læreren deler opp teksten som skal leses høyt for klassen, i høvelige deler og gir enkeltelever i oppgave å øve på «sine» deler.

Når tekstavsnittene fordeles, bør dette gjøres med tanke på de forutsetninger hver enkelt elev har for å makte høytlesingen.

Innledningen til en fortelling er vanligvis en krevende høytlesingsoppgave. Her skal leseren fange tilhørernes interesse og trekke dem inn i fortellinga. Gode *lesere* bør derfor lese innledningsdelen.

Tekst som innbyr til *spesiell innlevelse*, bør - så langt det er mulig - overlates til elever med litt skuespillertalent. Dersom det i teksten er mye direkte tale, kan «rollene» fordeles på flere lesere for å skape variasjon.

Alle elevene må få lese høyt

Allerstørste målet er at alle elevene skal få lese høyt i klassen.

De svake leserne må tildeles *korte* tekstavsnitt. Vanligvis er det nødvendig at læreren, eller en eventuell hjelpearer, ofrer noen minutter til å øve med de svake leserne. Med litt ekstra hjelp kan disse elevene lese korte tekster høyt på en god måte. Det styrker dessuten deres selvfølelse å få oppgaver på lik linje med de andre elevene i klassen.

Allerstørste målet er at alle elevene skal få lese høyt i klassen.

Oftest kan små tips gi gode resultater.

Fordelingen av de nevnte høytlesingsoppgavene kan foregå mens elevene arbeider med andre ting. Læreren kan gå omkring i klassen og tildele hver enkelt elev oppgaver og gi instruksjoner. På dette viset stjeler ikke denne planleggingen tid fra andre aktiviteter i norskfaget.

Det er, som tidligere nevnt, viktig at elevene får så mye trening som mulig i høytlesing.

I tillegg til *klassehøytlesingen* som er omtalt, kan også *gruppehøytlesing* brukes.

“ - utvikle varierte lesestrategiar” (s. 120)

Gruppehøytlesing - øvingsfasen

Gruppehøytlesingen kan organiseres på forskjellig vis.

Her er et forslag:

Elevene grupperes i arbeidslag på tre eller fire. De deler en tekst mellom seg og øver på hver sin del. Øvingen kan foregå på skolen eller hjemme.

Dersom elevene øver på skolen, har læreren eller en eventuell hjelpearer muligheter til å drive leseøvinger og instruksjonsarbeid med enkeltelever i denne arbeidsfasen.

Etter at elevene har øvd på sine tekstdeler, leses teksten høyt i gruppa slik:

Mens én elev *leser* sin tekstdel, *følger en annen med i boka*. Den tredje bare *lytter*, uten å se i boka. Eleven som følger med i boka, kan da kontrollere at teksten blir lest *riktig*. Den som lytter, kan si om teksten er såpass tydelig og grei at det er *lett å følge med* i innholdet.

Når neste gruppemedlem skal lese, skifter en på rollene som *leser*, *kontrollør* og *lytter*.

Elevene kan på denne måten instruere og hjelpe hverandre med lesingen.

Et vurderingsskjema kan komme til nytte i den forbindelse.

“I den munnlege delen av faget skal elevene få tilbod om ulike former for munnlege aktivitetar.” (s. 114)

VURDERINGSSKJEMA I HØYTLESING

“ - få hjelp til å utvikle gode lesemåtar og dermed få betre innholdsforståing og lesefart.” (s. 120)

Gruppeøving:

Elevene på gruppen gir hverandre poeng etter en skala fra 0 til og med 3.

	ELEV 1	ELEV 2	ELEV 3
1. Nøyaktighet			
2. Flyt			
3. Lesefart			
4. Tydelighet			
5. Betoning			
5. Innlevelse			

Framføringsfasen - gruppebesøk

“ - bruke munnlege medium aktivt - ” (s. 124)

Etter hvert som gruppene mener de har arbeidet tilstrekkelig med sine tekster, melder de fra til læreren at tekstene er klare for framføring.

Gruppene «besøker» så hverandre med opplesing av *sine* tekster. Læreren setter opp en *roteringsplan* for gruppebesøkene.

Fordelen med denne ordningen er at alle får lese sine tekster flere ganger. Videre får alle høre tekstene.

Som en innvending mot denne ordningen har det vært hevdet at lydnivået i klasserommet blir nokså høyt under både øving og gruppebesøk. Erfaringen viser imidlertid at de fleste elever ikke lar seg distrahere av det som foregår i nabogruppene. Lærerne har til dels møtt denne arbeidsordningen med en viss skepsis. Men den har oftest forsvunnet når de har prøvd systemet.

Ordningen kan imidlertid ikke anbefales i klasser der det er alvorlige disiplinære problemer. Gruppelesingen fungerer heller ikke så bra i klasser med mange svake elever.

Dersom læreren ikke ønsker å bruke arbeidsformen gruppebesøk, kan han etter hvert som gruppene har sagt fra om at de har en tekst ferdig for framføring, tildele gruppene opplesingstid i norskimene. Han kan da samle framføringene på en eller to timer, eller spre dem over et litt lengre tidsrom. Det bør understres overfor gruppene at tekster som meldes klare for framføring, må være godt innøvd. Dersom ei gruppe står fram for klassen med dårlig opplesing, bør læreren avbryte og tildele gruppa ny opplesingstid etter grundigere øving. Som regel er gruppe-æren såpass sterk at elevene befletter seg på å presentere så god opplesing som mulig.

Andre besøksformer med opplesing kan også komme på tale:

«Innebesøk».

Dersom klassen/gruppa mener at noen av opplesingsnumrene er såpass gode at flere bør få del i dem, kan klassen/gruppa besøke andre klasser med opplesing.

«Utebesøk».

Et fint tiltak er også besøk ved institusjoner som aldersheimer, sykeheimer, pleieheimer m.m. med opplesingsprogram. En rekke lag og organisasjoner setter også pris på slike besøk.

Alle slike tiltak stimulerer lysten til å dyktiggjøre seg i høytlesing.

Elevene føler *gleden ved å få opprette* med noe de behersker. Samtidig bidrar slik virksomhet til å skape samhold og gode sosiale forhold i klassen. I tillegg til dette skaper slike tiltak god kontakt med nærmiljøet.

Utenatlesing

I forbindelse med forberedelse av program til forskjellige besøk, hører det godt å motivere elevene til å lære dikt og andre tekster utenat.

Elevene er stort sett raske til å lære utenat, særlig når det skjer i en situasjon som er meningsfylt for dem.

For en god del elever er utenatlæring slett ingen tung plikt. Det er kanskje også nyttig at sansen for å lære utenat blir ivaretatt og skjerpet i større grad enn tilfellet vanligvis er. De fleste vil i mange av livets situasjoner ha glede av en veltrimmet huskesans.

I tekstsamlinger fins mange korte dikt som egner seg godt for utenatlæring - og lesing. Det er selvsagt lettest å lære dikt i bunden form, der en kan støtte seg til rimet.

Men elevene bør også kunne lære dikt i ubunden form.

Diktene kan framføres på forskjellige måter, for eksempel som sololesing, veksellesing eller rollelesing.

Korte eventyr og andre enkle tekster med mye direkte tale kan dramatiseres og innøves for enkel framføring.

"- utvikle evna til å lytte, -" (s. 124)

Utnytt mulighetene til høytlesing

Norsklereren makter ikke å gi elevene nok høytlesingstrening i de knapt tilmalte norsktimene. Derfor må alle lærerne kjenne ansvar for elevenes morsmålsopplæring. Ved å utnytte de mange små mulighetene som fins, kan alle lærerne bidra til å gi elevene trening både i forberedt og uforberedt høytlesing.

Korte oppgavetekster som vi daglig møter i alle fag, kan med fordel leses høyt av elever. Når brosjyrer, meldinger til heimen og andre trykksaker deles ut til elevene, kan hovedpunkter derfra leses høyt av elever. I forbindelse med leksegjennomgang kan elever få i oppdrag å lese noen linjer høyt.

I ferdighetsfagene kan elevene lese bruksanvisninger, instruksjoner m.m. når de sammen med læreren støter på slike.

Ved å utnytte de mange mulighetene som byr seg i løpet av en vanlig skoledag, skulle det ikke være vanskelig å gi elevene trening i høytlesing.

Muntlig framføring

I tillegg til de forskjellige former for lesing må elevene også få trening i fri muntlig framføring. Jevnt over har skolen gitt elevene for få muligheter til å dyktiggjøre seg i muntlig form.

Øving i muntlig framstilling kan foregå på mange vis. En sentral form er å oppmuntre elevene til å *fortelle*. Også her er det viktig at stoffet som framføres, i størst mulig grad er nytt for gruppa/klassen. Dersom elevene ønsker det, kan de nytte nøkkelord som støtte for fortellingen.

«*Hva skal vi fortelle om?*» spør gjerne elevene.

Som forslag til emner kan nevnes:

Presentasjon av sjeldne eller rare gjenstander, hobbyer eller spesielle interesser, noe som har stått i avisene eller blitt presentert i radio eller fjernsyn. Vitsefortellinger er vanligvis populært. Meningsytringer, tanker, vandrehistorier og forslag er også brukbare emner for muntlig framføring.

Flere elever kan gjerne samarbeide om en fellesoppgave.

ALFABETTRIM

Alfabetøving med arbeidsoppgave

Vi tenker oss at bokstavene i alfabetet har nummer fra 1 til og med 29. (A har nr. 1, B nr. 2 osv.)

Tallene under rutene forteller hvilke bokstaver som skal stå i rutene: Fyll ut rutene og svar på spørsmålet.

-

Kodegåte 1

Jeg er rund som en skive
og dyp som en kopp.
Selv ikke Mjøsa
kan fylle meg opp.
Hvem er jeg?

Bytt ut hver av bokstavene nedenfor med de som kommer på plassen *etter* i alfabetet. Da finner du løsningen på gåten.

Løsning: DM RHK _____

Kodegåte 2

Hva kan vi kalle en rev som er hermetisert?
Bytt ut hver bokstav i koden med den bokstaven som kommer nærmest *etter* i alfabetet, så finner du løsningen.

Løsning: CØRDLHJJDK _____

Ei alfabetnøtt

- OM DET NORDØST ALLTID VINTEREN BLÄSER FRA, sa Kari.
  - RETNINGER AHA FRA SAMTIDIG MANGFOLDIGE DET BLÄSER? sa Per,
- da er det ikke rart at jeg fryser så jeg rister.

Ordene som er skrevet med store bokstaver, er kommet i feil rekkefølge. Sett de sju ordene som Kari sier, i alfabetisk orden. Gjør likedan med de sju første ordene som Per sier. Da får du mening i samtalen mellom Kari og Per.

Løsning:

Kodegåte 3

Jeg er rød mens jeg lever,
blir svart når jeg dør.
Svaret er enkelt:
En stor haug med . . . .

Hvem er jeg?

Du finner det rette svaret ved å bytte ut hver bokstav i koden under med bokstaven som kommer *etter* i alfabetet.

Løsning: FKÆQ = _____

Kodegåte 4

I hvilken sportsgrein (eller konkurranse) går det vinnende laget baklengs?

Bytt ut hver bokstav i koden med den bokstaven som kommer like *foran* i alfabetet, så finner du løsningen.

Løsning: UBVUSFLLJOH _____

Fortell – start midt i handlinga

Når du skriver eller forteller, følger du antakelig handlingen i den tidsrekkefølgen alt skjedde i. Du skriver i kronologisk (tidsriklig) rekkefølge.

For å gjøre ei fortelling mer spennende hender det at en forfatter, når han synes det passer, begynner med slutten av fortellinga. Eller han kan starte midt i fortellinga. Dette er et gammelt litterært virkemiddel som på latin kalles IN MEDIAS RES. Det betyr **midt i handlingen** eller beint på saka.

1)

Skriv ei fortelling med utgangspunkt i tegneserien
Du skal ikke begynne med det første bildet i serien. Velg selv hvilket av de andre bildene du vil starte med. Skriv i 10 minutter.

2)

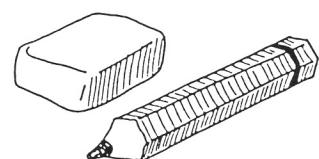
Les for hverandre, to og to.

- Finn ut hvilket bilde lesekameraten din begynte med.
- Skriv opp nummerrekkefølgen på bildene i lesekameratens fortelling.
- Du lager ei overskrift på lesekameratens fortelling.

Lesekameraten lager ei overskrift på fortellinga di. Overskriftene skal være på mer enn fem ord.

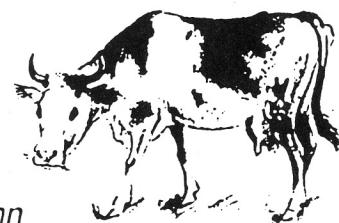
3)

Diskuter til slutt: Hvilken virkning hadde det at ingen av fortellingene er skrevet i tidsriktig rekkefølge? Forklar.

Skriv en av disse oppgavene:

Skriv om ei reise, et måltid, en konsert, en fotballkamp eller lignende. Bruk det littære virkemidlet in medias res. Lag selv overskrift.

Vassrett:

- 1 Vond lukt
- 6 Lakkematen (i fiske)
- 11 Talord
- 12 Stans, kvile
- 13 Motsett av *søt* (omvendt)
- 14 Tjukt, stift papir
- 15 Presens (notid) av å *telje*
- 16 Driftige, tiltaksame
- 19 Motsett av *ikkje noko*
- 20 Husdyr (omvendt)
- 22 Tidspunkt
- 24 Dempe, stagge
- 25 Mjølkesentralen
- 27 Presens av å *ete*
- 29 Blankt, lyst, skyfritt
- 30 Motsett av *fattige*
- 31 Motsett av *varmt*
- 33 Hisse opp, krangle
- 35 Bok som inneholder ei lang forteljing
- 38 Forkorting av *elektrisitet*
- 39 Motsett av *kvelden*
- 45 ....Fleksnes
- 46 Song
- 48 Motsett av *spøk*
- 50 Føda, næringa
- 51 Husdyret
- 53 Motsett av *falsk* (omvendt)
- 56 Vegtråkk i skogen (omvendt)
- 57 Sjukekost
- 58 Gi råd
- 59 Ho finst i munnen

Loddrett:

- 1 Elektrisitet
- 2 Motsett av *tynn*
- 3 Himmelretning
- 4 Vakker (omvendt)
- 5 Substantiv til å *krevje*
- 6 Matlyst
- 7 Svelg, sluk, opning
- 8 Bergtopp
- 9 Hovdyr
- 10 Det finst på campingplassen
- 17 Førebileta (fremmendord)
- 18 Bokhylle (omvendt)
- 19 Morosam
- 21 Verktøyet (finst på sløyden)
- 23 Merke etter sår
- 26 Gjenlyd
- 27 Motbydelege
- 28 Bråk, leven
- 32 Motsett av *god* (omvendt)
- 33 Ein som går på skole
- 34 Varmen, brannen
- 36 Motsett av *kald* (omvendt)
- 40 Omtrent, cirka (to ord)
- 41 Berghole
- 42 Komiteen, utvalet
- 43 19
- 44 Lagar brød og kaker
- 47 Trussamfunnet
- 49 Leivning, det som blir att
- 52 Måler vi med klokka
- 53 Framfor hankjønnsord
- 54 Som 27 vassrett

Bruk dei store trykkbokstavane (VERSALANE) når du løyser kryssord:

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

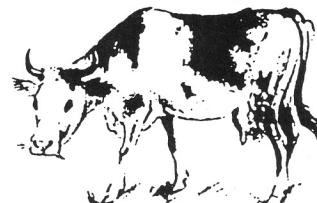
Ordbøker gir god hjelp når du skal løyse kryssord.

Norsk kryss 4 – 1999

Hovudemne: Synonym, framord m.m.

Løysinga sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 15. januar 2000. Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

Nynorsk

20 vassrett
(omvendt)

I ramma nederst på sida står namna på nokre av dei største diktarane i det tusenåret som no er slutt. Skriv namna i kronologisk orden, slik den eldste står som nr. 1 osv.

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

7 _____

8 _____

9 _____

Knut Hamsun,
Petter Dass,
Tarjei Vesaas,
Snorre Sturlason,
Henrik Ibsen,
Jostein Gaarder,
Ludvig Holberg,
Henrik Wergeland,
Sigrid Undset

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11					12				
13			14				15		
16			17			18	19		
20		21	22	23			24		
25	26							27	
28	29					30			
	31		32		33			34	
35		36			37		38		
39	40	41		42		43			
44	45				46		47		
48			49	50					
51		52				53			54
55	56				57				
58				59					

Var kryssordet vanskelig? Nei Ja

Namn: .....

Klasse: .....skole .....

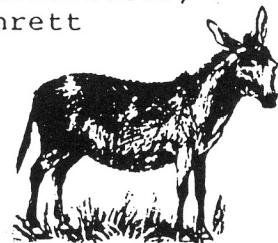
42 vannrett

VANNRETT

1. Talelærer (fremmedord)
8. Forkorting for aksjeselskap
10. Vokal nr. 5
11. Vikar, stedfortreder
12. Kammertonen
13. Skjenkesteder, vertshus
14. Fjell, knaus
15. Titte, betrakte
16. Landstryker, slusk
18. Uidentifisert flygende objekt (Forkorting)
19. Land
21. Verktøy som snekkeren bruker
23. Lettfattelig, liketil
25. ---- Waitz (jentenavn)
27. Lukt, duft
29. Flatemål (100 m²)
30. Skorpe på sår
32. Nektelse
34. Entre, forhall (fr.ord)
37. Hovdyr
38. Farge (omvendt)
40. Den 4. siste vokal
41. Øde, folketom
42. Stor fugl
43. Ordne (en seng)
44. Måned som Bjørnson valgte seg
46. Nynorsk pronomen
47. Sort, slag
48. Hundepensjonat (fr.ord)
50. Brorsønnen/søstersønnen
53. Anta, tro
54. Ryke
56. Kryr, myldrer
57. Lever, eksisterer
58. Bevege, rikke
59. Våge, ha mot til /guttenavn
62. Alfabetnaboer
63. Skalldyr (flertall)

LODDRETT

1. Overdådighet, flotthet
2. Hannfugl
3. Vitenskapsmenn som studerer jordskorpa
4. Havet (fr.ord)
5. Enkeltmenneske, individ (fr.ord)
6. Jøkel (omvendt)
7. Uvanlig lite menneske
8. ----gram, luftbrev (fr.ord)
9. Eventyret
17. Nohas ---
20. Stort skogsdyr
22. Fengsle (fr.ord)
24. Alene
25. Presang, foræring
26. Huske, minnes
27. Tilbud, salgsforslag
28. Som 24 loddrett
31. Munning, os
33. Hast
35. Rolig, sindig (fr.ord)
36. Nedbør
39. Som 6 loddrett flertall (best.form)
40. Formerer seg, får unger
41. Grunnstoff
42. Drikk
48. Senger, brisker
49. Lure, bløffe, bedra
51. Del av en sang, salme eller vise
52. Terge, ergre
54. Stillhet (omvendt)
55. Motsatt av sur
60. I orden (forkortelse)
61. Som 57 vannrett

37 vannrett

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 4 – 1999

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til
NORSKNYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS innen 15. januar 2000.
Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Kan du julesangene?

Nedenfor ser du noen ord fra åtte forskjellige julesanger.

Hvordan begynner hver av de sangene som disse orda er henta fra?

1 Den fyrste gong ho skinte -

2 Du stjerne over Betlehem -

3 Stjernen ledet vise menn -

4 Slekt skal følge slekters gang

5 - tre stjernemenn, vi vet jo -

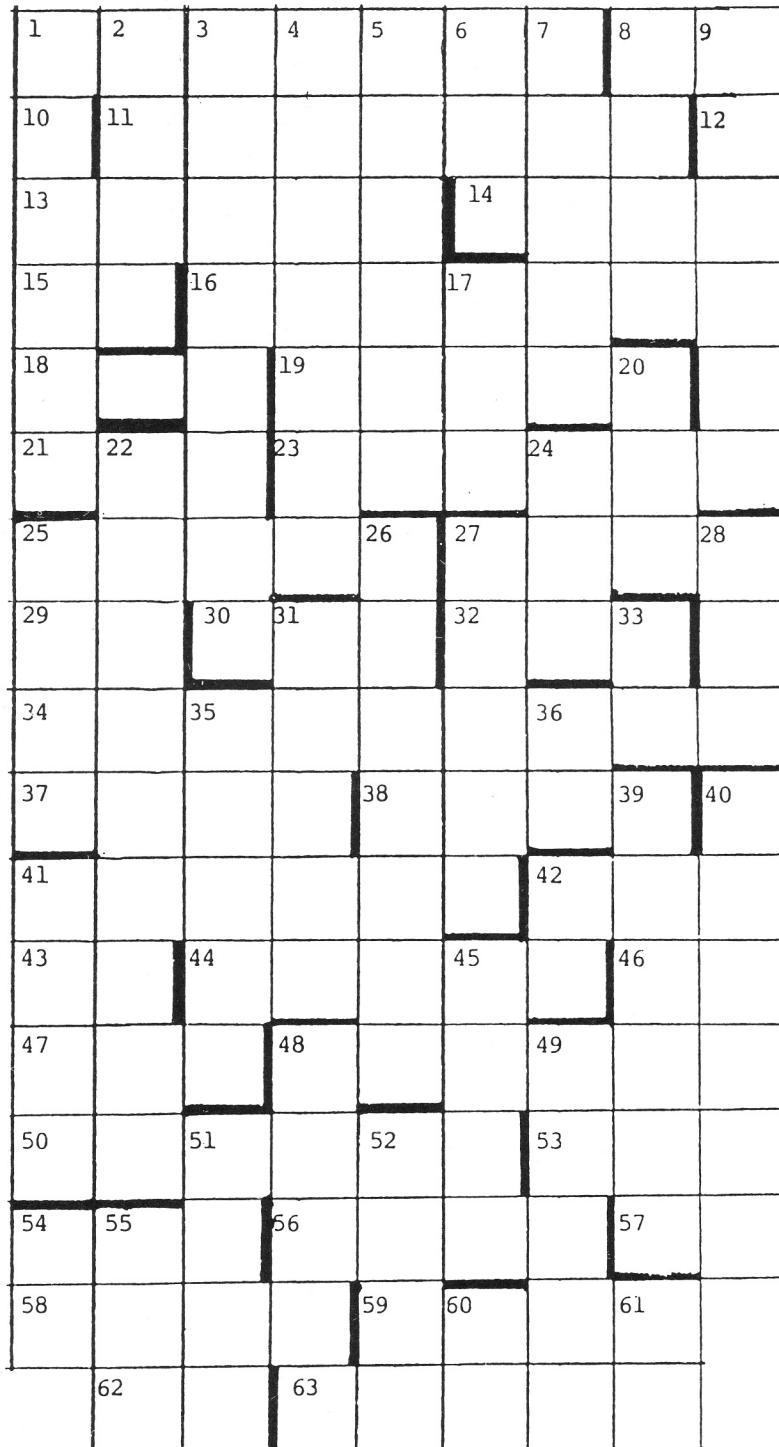
6 - av tindrande ljós i kveld -

7 - hun sier stjernen lyste så -

8 Når stjernen skinner, om han

Var kryssordet vanskelig?

Nei   Ja

Innsendt av: _____

Klasse: _____ skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.

Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

1 DETTE HAR JEG LAGET

Grei ut om en ting du har laget med hendene dine.
Forklar hvordan du arbeidet.
Hvordan ble tingene seende ut til slutt?
Hva tenkte du og følte du når du så på det ferdige «kunstverket»?

Skriv en artikkel om dette.
Overskrift: *Dette har jeg laget*.

2 FRIHET

Hvilke tanker gir ordet *frihet* deg?

Skriv om det. *Velg selv sjanger* og lag selv en høvelig overskrift der ordet frihet er med.

3 RULLEBRETTET

Her følger et utdrag fra ei dagbok:

Tirsdag 19. mai

«Da far kom med deg i går kveld, kjære dagbok, var jeg så utafor og susete at jeg ikke kunne skrive i deg, men nå gjør jeg et tappert forsøk. Det gjør vondt når jeg puster djupt, kjennes akkurat som tusen nålestikk inni brystkassa. Så er jeg sikker på at en stor myggsverm jobber på innsida av gipsen, det klør, klør, klør...

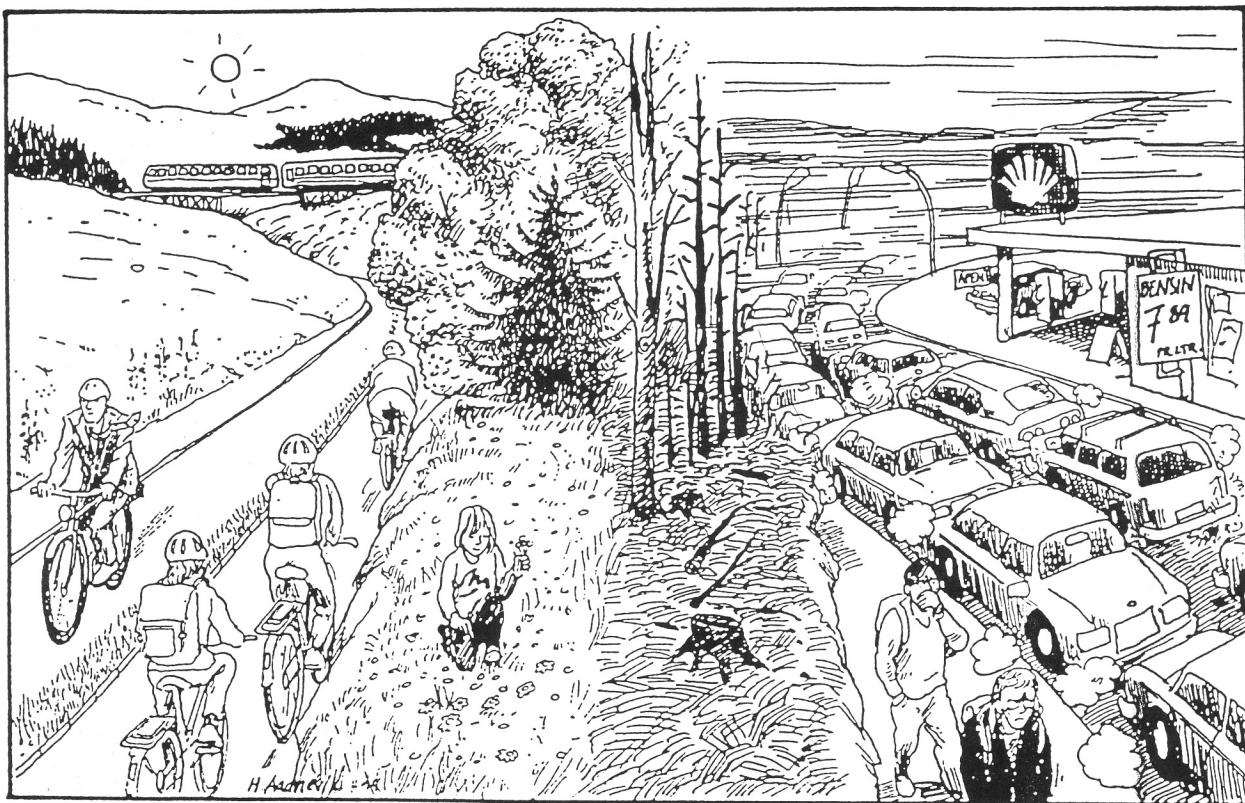
Smertene forsvinner nesten når jeg ser det norske flagget som står på bordet her. «Til ære for det uheldige fødselsdagsbarnet,» sa han som satte det inn. Nyutsprunget bjørkelauv i en rød vase bakom flagget lukter det vår og 17. mai av.

Far fortalte at søppelmannen fikk med seg rullebrettet mitt. Ikke lurt å samle på det mer, mente far. Jeg får finne på noe annet som gir livet fart og spenning når jeg snart blir i storform igjen. Her kommer middagen. Pannekaker, dufter herlig. Må prøve å spise litt. Skal skrive mer etter pannekakene.»

Dette skrev en ungdom i dagboka si på formiddagen 19. mai. Hva tror du hadde hentet 18. mai? Skriv om det på dagbokbladet for 18. mai. Skriv deretter dagbok for ettermiddagen 19. mai og minst en dag til – slik at vi får høre hvordan det gikk videre med denne ungdommen. (Husk: Få med varierte sanseinntrykk når du skriver dagbok.)

Overskrift: Kjære dagbok

4 MILJØET VÅRT I FRAMTIDA

Her ser du to framtidsbilder. Hvilke tanker får du når du ser disse situasjonene? Skriv om det. Velg selv en høvelig sjanger, og lag ei fengende overskrift.

5 ET NYTT BEKJENTSKAP

Her er begynnelsen på en novelle:

Softisen så lekker og fristende ut. De store gulbrune krokanbitene som jeg i fantasiens kjente krasende, søte mellom tennene mine, hang tett i den hvite iskremberligheten.

Men den rødbårede jenta som balanserte hele dette festmåltidet, hadde store vansker med å berge isdesserten sin oppå det vesle kremmerhuset.

Hun slikket febrilsk på den skjeve, dryppende istoppen slik at godsakene ikke skulle havne i golvet. Små iskremklatter glinset nå på kinnet hennes mellom de lyttige fregnene.

Jeg rappet en serviett fra disken.

«Her kommer førstehjelpen!» dristet jeg meg til å si.

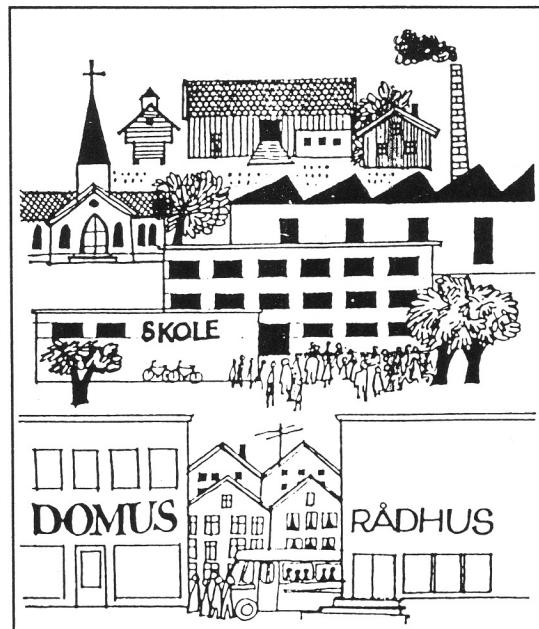
Vi har nå fått vite en god del om jenta og litt om jeg-personen. Hvordan tror du det går videre?
Skriv fortsettelsen på denne novellen herfra.
Lag gjerne tegninger.

Overskrift: *Et nytt bekjentskap.*

6 HEIMKOMMUNEN DIN

Du skal skrive en artikkel om heimkommunen din i en turistbrosjyre. Brosjyren er beregnet på norske turister, og du legger vekt på det du tror turistene vil være særlig interessert i å få vite. Det er viktig å trekke turister til heimkommunen din.

Lag overskrift selv.

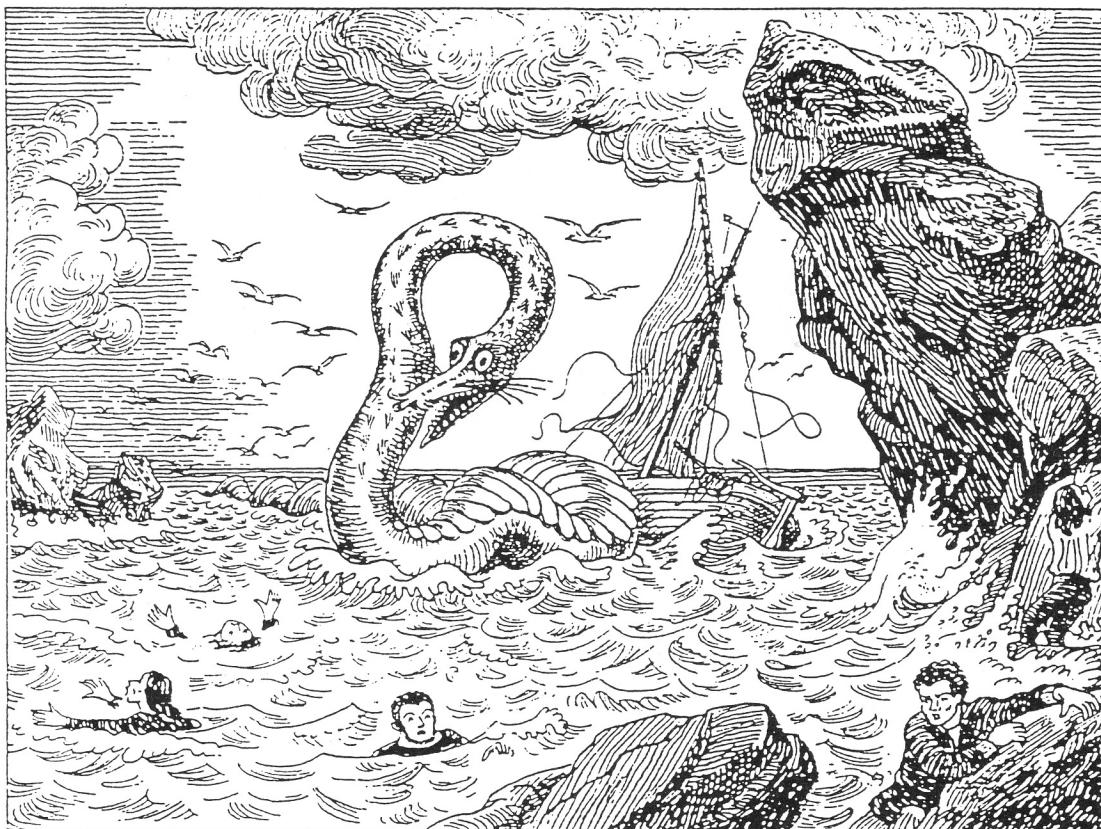

7

SJØORMEN

Se på tegninga nedenfor. Hva kan ha hendt før situasjonen som tegninga viser? Hva skjer akkurat nå? Hva vil foregå videre? Bruk fantasien og skriv ei fortelling om dette.

Overskrift: Sjøormen fins likevel

8

MØTE MED EN PERSON FRA LESEBOKA

Tenk deg at du får et intervju med en person som du har lest om i ei av bøkene som du har brukt i norskimene. Du møter personen i hennes/ hans heimemiljø. Beskriv personen og miljøet, og lag et intervju for skoleavisa med vedkommende.

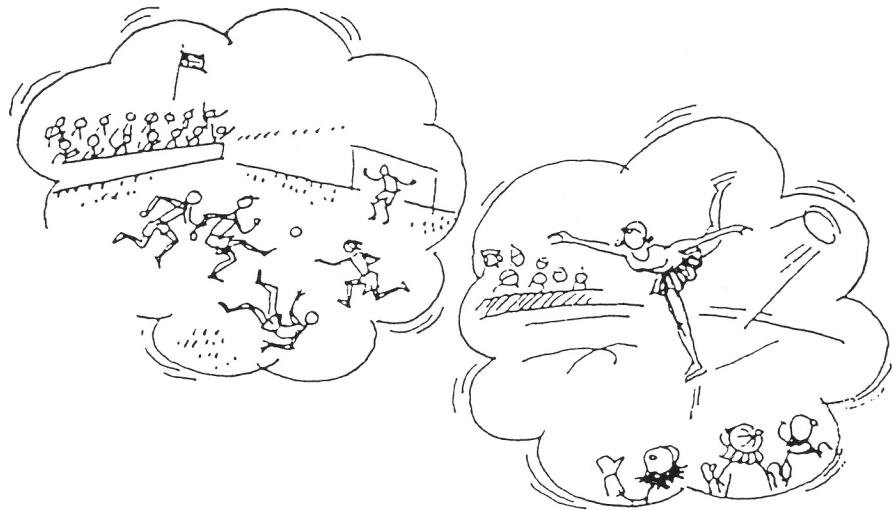
Overskrift: Møte med..... (personens navn) fra leseboka

9 Positive og negative følger av idrett

Hvilke gleder og positive erfaringer kan idretten gi ungdommen? Kan idrettsaktiviteter få negative følger for den enkelte utøver og for samfunnet? Hva mener **du** om dette? Skriv dine synspunkter i en **artikkel** – eller presenter meningene dine i et hørespill for nærradioen.

Overskrift: Idrett – på godt og vondt

10 Ønsker ved tusenårsskiftet

Når vi nå går inn i et nytt tusenår, er det naturlig at du tar en stille stund og tenker over hva du ønsker deg for den nære framtid. Du kommer sikkert på ett eller flere kortsiktige eller langsiktige ønsker for din egen og dine medmenners framtid.

Skriv om det. Velg selv en sjanger som passer for det stoffet du legger fram.

Her er noen tanker andre personer har kommet med. Du kan gjerne ta utgangspunkt i disse utsagnene når du skriver.

- * Menneskene har alltid forherliget fortida, klaget om samtida og fryktet framtida.
  - * "Det viktigste i den verden vi lever i, er ikke de tingene vi kan se, som bygninger og trær. Det er det usynlige, som kjærlighet, vennskap og samhold." Jon Bing
  - * "Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv."
- Arnulf Øverland

Finn ordfeil på plakater og i avisoverskrifter

I alle tekstene nedenfor er det ordfeil. Finn feilene. (Det er aldri mer enn en feil i hvert ord.) Skriv deretter tekstene på et eget ark med tydelig og fin skrift. Sett strek under de ordene du har rettet.

Tabellen til høyre viser antall feil i hver tekst.

Til sammen er det 49 ordfeil på denne siden.

1. Velg selv blandt 100 forskjellige sorter.
2. Velkommen til søndags midag.
3. Fottballkampen må ødelakte nækkler erstattes.
4. Konkuransen foregår på idrettsplassen for sykkellister.
5. Undervisning i marskinskriving på ungdomskolen.
6. Vissittkort og andre tryksaker på tillbud.
7. Tempraturen er altid fulstendig over 20 grader.
8. Benytt denne enestående sjangsen.
9. Unn deg en feritur til Østerrike.
10. Skriv konvolutten.
11. Venligst betal abonnementet straks.
12. Demostrasjonstoget starter fra samfundshuset.
13. Biligsalget begynner i morgen.
14. Apelsiner, bannaner, perer og epler til 7 kr pr. kg.
15. Kjørte uten gyldig sertifikat.
16. Midag med dessært og kafe for kr. 39.50
17. Uavgjordt mellom VIF og RBK.
18. Selsagt gir vi rabatter ved kontant betaling.
19. Selsagt gir vi rabatter ved kontant betaling.
20. Bilett selges i kiosken til baletten.

Nr.	Feil
1	2
2	2
3	2
4	3
5	2
6	3
7	4
8	2
9	2
10	3
11	2
12	2
13	2
14	3
15	3
16	3
17	2
18	2
19	2
20	3
	49

Litterært kryss for skarpskodde

Emne: Knut Hamsuns liv og diktning

For de nøkkelordene som har tilknytning til Hamsuns liv og diktning, er tallene uthevet. Bruk leksikon eller litteraturhistorie!

Hvis du har løst krysset riktig, vil det i de rutene som er litt mørkere enn de andre, komme fram en setning som har tilknytning til Hamsuns forfatterskap.

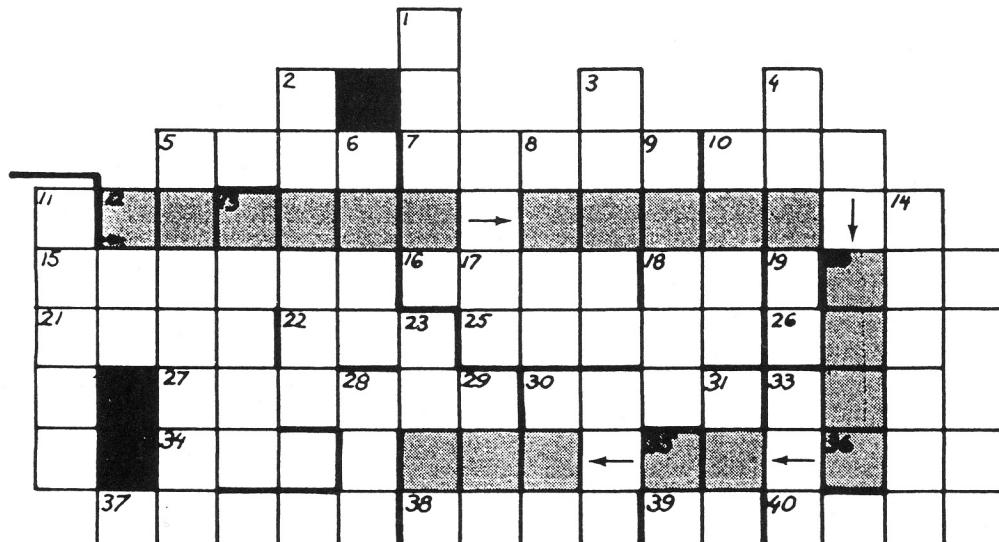

Vannrett:

5. Norsk forfatter med fornavnet Sigurd, 1890–1960, skrev bl.a. «Syndere i sommersol»
7. Norsk komponist med fornavnet Edvard, 1843–1906
10. Norsk forfatter med fornavnet Jonas, 1833–1908, skrev bl.a. «Familien på Gilje»
15. «Dronning - - - - -», boktittel
16. Hovedpersonen i «Markens grøde», fornavn

18. Tren!
20. Æ - - - , hund i boka «Pan»
21. Guttenavn
22. Hamsun gjorde to reiser til dette store landet
25. Ødeleggje, ramponere
26. Reise
27. «Ved - - - - - port», tittel
30. Person i «Konene ved vannposten», bibelsk fornavn
33. Gammel på engelsk

34. «Nu glider båten mot skjærgårds - - - ,» fra et kjent Hamsun-dikt
36. «Børn av - - - en», tittel
37. «Redaktør - - - - - », tittel
38. Hovedstad i Europa
39. Slette i skogen (omvendt)
40. Bok som tilhører Hamsuns romantiske ungdomsdiktning

Loddrett:

1. Kvinnelig hovedperson i «Markens grøde» (omvendt)
2. Retningen (omvendt)
3. Hovedstad i Saudi-Arabia
4. «Men - - - - lever», tittel
5. Herred i Nordland der Hamsun bodde i sin ungdom
6. Israels første konge (omvendt)
8. - - - Sellanrå, hovedperson i en kjent Hamsun-roman

9. «Markens - - - - - », tittel
10. «Men livet - - - - r», tittel
11. «På gjengrodde - - - - - », tittel
12. Osean
13. Hamsuns kone, fornavn
14. «En vandrer spiller med - - - - - », tittel
17. Steamship (forkortelse)
23. Elv og poststed (2490)
28. - - - vard, en av hovedpersonene i romanen «August»

29. - - - urn, solsystemets nest største planet
30. Tobeint dyr
31. Bygd i Nord-Gudbrandsdal der Hamsun ble født
35. Konjunksjon (omvendt)

Besøk fra Danmark

En grannespråksang.

Melodi: Jeg er havren...

Fra vår vennskapsby
der langt i sør
kom en flokk
med sang og godt humør.

Blide dansker prøvde
norske ski.

Mange ønsket ski
med mindre gli .

Danskespråket øvde
vi oss på.

Noen ord var
vonde å forstå.

Danske tallord
gav oss mye stress.
Firs er åtti.
Femti er halvtreds.

Hør hvor mange danske
ord vi kan!

Stygg er grim,
og brus er sodavand.
At kartoffel er
en norsk potet,
det er noe
nesten alle vet.

Frokost her er
morgenmad der sør.
Loff er franskbrød.
Mange kyr blir kør.
Sopp blir svamp,
og redd blir bange der.
Grin er latter,
vansklig blir svær.

Elv er flood,
mens innsjø er en sø.
Sau er får.
Den norske frosk blir frø.
Dreng er gutt,
og kort, ja det er kart.
Rart blir sært,
og hyggelig blir rart.

Tusen takk for
trivelig visitt.
Vi må møtes ofte.
(Det er tidt!)
Nye venner har
vi alle fått.
Grannespråket har
vi også forstått.

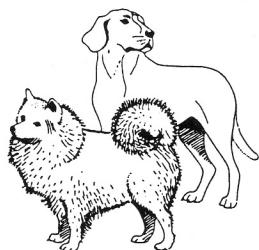
Jon Hildrum

Oppgaver:

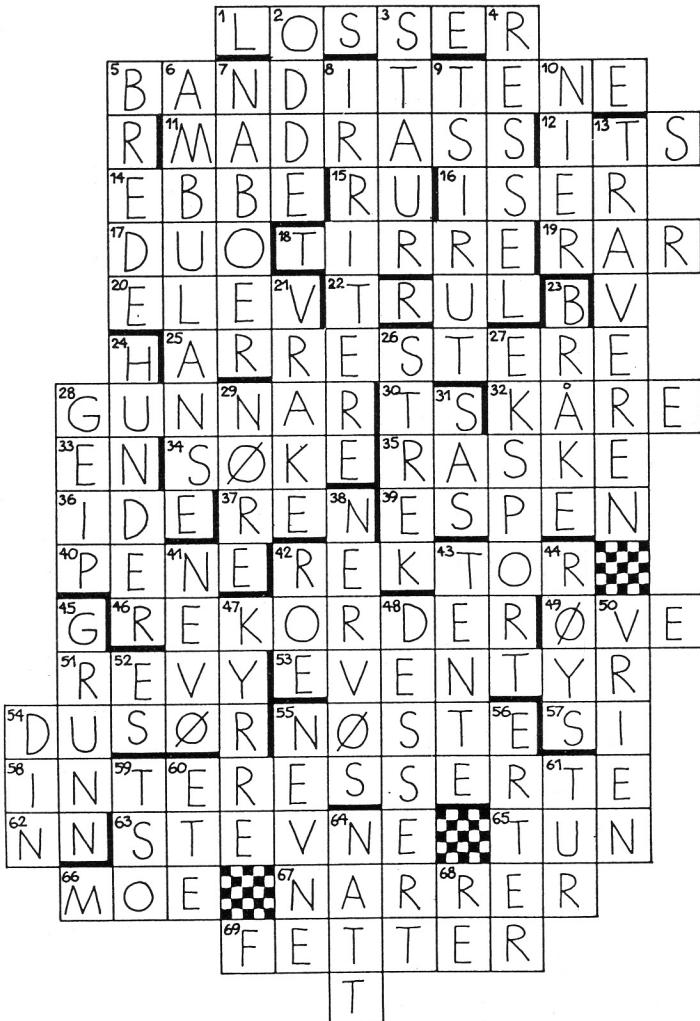
Skriv svar på eget ark

1. Lag alfabetisk liste over alle de danske ordene som er understrekket i sangen, med forklaring på norsk.
2. Hva ville du vise fram til en dansk eller svensk klasse som kom på besøk til hjemstedet ditt? Sett opp ei liste over steder dere kunne besøke.
3. Du kan sikkert noen flere danske ord. Bruk ordene og lag flere vers i grannespråksangen.

Kryssordløsninger i NORSKNYTT 3 – 1999

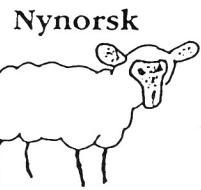

24 loddrett

En grammarick for norsklærere
 I dag er det blitt en mani
 i stedet for «dem» å si «de».
 «Ham» forsvant visst for godt,
 norsk forringes så smått,
 det er trist, stakkars «oss», eller «vi» (?)

Kristin Bendiksen

Nynorsk
12 loddrett
i kryss A

Bokmål

Kryss A									
1	P	E	R						
3	S	3	U	K	E	H	U	S	6
7	H	E	L	L	A	S	K		
9	E	N	I	E	S	U	T	R	
12	S	A	Z	D	O	S	T	E	R
17	A	m	P	E	R	T	R	i	O
19	U	n	G	T	N	I	Ø	K	S

Kryss B									
1	T	Y	2	S	K	L	A	N	D
6	A	S	7	K	A	U	T	8	9
10	B	W	11	A	U	S	R	i	O
13	L	A	14	R	J	A	U	16	S
17	A	U	18	G	E	R	A	U	21
22	U	V	23	E	Z	N	S	R	U
24	T	U	25	R	D	E	T	T	E
28	E	W	26	F	E	N			

Kryss C

1	R		2	M		3	A
4	A	S	5	O	F	6	B
10	S	U	11	B	T	7	A
12	B	F	13	S	A	8	N
15	J	E	14	T	N	9	O
19	U	R	20	V	E	10	D
22	A	K	21	E	N	11	E
27	S	T	23	Y	D	12	F
			24	R	I	13	
			25	m		14	
			26	U		15	
			27	D		16	

Blad i postabonnement

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7600 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 4 - 1999

Innhold

- 1 Praktiser de nye avgangsprøveformene
Bygg opp et metaordforråd
- 2 Kryssordvinnere i Norsknytt 3 - 1999
Lag ordkjeder med emneord
- 3 Juleklippedikt
- 4 "Eksamens skal prøve mer enn enkeltferdigheter"
- 5 Hva kreves i muntlig norsk? Vis fram kriteriene
- 6 Skolens og elevenes valg, loggskrivning
- 8 Hva skjer når vi leser?
- 9 Et dikt skal leses som et kjærlighetsbrev
- 10 Bildene beriker lærebøkene
- 12 Haiku - tankevekkende minipoesi
- 13 Magnetordddikt
- 14 Gi elevene flere ord
- 15 Ta ordet i klassen
- 16 Høytlesning er verdifullt, men varier metodene
- 20 Alfabettrim
- 21 Fortell - start midt i fortellinga
- 22 Norskryss, nynorsk
- 24 Norskryss, bokmål
- 26 Tentamen i norsk
- 30 Finn ordfeil på plakater og i avisoverskrifter
- 31 Hamsunkryss
- 32 Syng og skriv: Dansk gjestesang
- 33 Kryssordløsninger 3 - 1999